

8. **Юнг К. Г.** Подход к бессознательному: [Текст] / К. Г. Юнг // Человек и его символы – СПб.: Б. С. К., 1996.
9. **Johnson W. L.** Ray Bradbury: [Text] / W. Johnson. – N. Y., 1980.

Надійшла до редколегії 22.05.2009.

УДК 821.111–1/9+821.161.1

В. М. Тарасова

Полтава

ЖАНРОВІ ОСОБЛИВОСТІ

ПОЕМИ ДЖ. Г. БАЙРОНА «ПАЛОМНИЦТВО ЧАЙЛЬД ГАРОЛЬДА» ТА РОМАНУ О. С. ПУШКІНА «ЄВГЕНІЙ ОНЕГІН»

Визначаються особливості жанру поеми Дж. Г. Байрона «Паломництво Чайльд Гарольда» та роману О. С. Пушкіна «Євгеній Онегін». Особлива увага приділяється аналізу важливих структурно-композиційних ознак, таких як образ автора, «композиційні вершини». Досліджується роль епіграфів у композиції творів двох письменників.

Ключові слова: жанр, роман, поема, епіграф, образ автора.

Определяются особенности жанра поэмы Дж. Г. Байрона «Паломничество Чайльд Гарольда» и романа А. С. Пушкина «Евгений Онегин». Особое внимание уделяется анализу важных структурно-композиционных признаков, таких как образ автора, «композиционные вершины». Исследуется роль эпиграфов в композиции произведений двух писателей.

Ключевые слова: жанр, роман, поэма, эпиграф, образ автора.

The specific features of the novel in verses of A. S. Pushkin "Evgeniy Onegin" and the poem "Childe Harold Pilgrimage" of G. Byron are revealed. Particular attention is paid to the analysis of the important structural and compositional characteristics such as the author image, "compositional heights". The role of the epigraphs of the works of two writers is also investigated.

Key words: genre, novel, poem, epigraph, image of the author.

У 1823 році розпочалася робота О. Пушкіна над романом у віршах «Євгеній Онегін». У цей час ще не закінчився «південний» період у житті автора, коли ним був написаний ряд романтичних поем за зразком байронівських. Традиції романтичної поеми, закладені Дж. Байроном і творчо переосмислені О. Пушкіним, виявилися плідними й для роману «Євгеній Онегін». Ми спробували з'ясувати своєрідність рис жанру поеми «Паломництво Чайльд Гарольда» та роману «Євгеній Онегін».

Відомо, що в Михайлівському О. Пушкін писав роман, який вивів російську літературу на шлях реалізму, твір, що став, за словами критика В. Г. Белінського, «енциклопедією російського життя» [2, с. 72]. Роман «Євгеній Онегін» – одне з вершинних явищ російської літератури, що й досі до кінця не розгадане читачами і містить у собі чимало «темних місць», які спонукають до роздумів [6, с. 25]. Метою нашого дослідження стало визначення особливостей жанру поеми Дж. Г. Байрона «Паломництво Чайльд Гарольда» та роману О. С. Пушкіна «Євгеній Онегін».

У романі розповідь про події та героїв ведеться від імені автора, є декілька сюжетних ліній, багато дійових осіб, дія відбувається протягом значного проміжку часу. Роману властивий історизм: точне визначення О. Пушкіним хронологічних рамок розвитку сюжету (дія роману починається у 1819 році і закінчується навесні 1825 року); в опис життя московського дворянського

суспільства, петербурзького вищого світу О. Пушкін вводить багато історичних реалій, пов'язаних з суспільно-політичними та культурними подіями в російській та західноєвропейському житті тієї пори, а також згадує ряд сучасників поета [6, с. 232]. Усе це свідчить про епічне начало роману. Але також знаходимо елементи ліричного начала: О. Пушкін глибоко розкриває характери героїв, приділяє увагу їх внутрішньому світу, не приховує своєї позиції, емоційної оцінки подій, героїв, дійсності у творі, використовує авторські відступи, що стосуються різних проявів людського життя.

Сам О. Пушкін визначав жанр свого твору як роман. Роман – жанр епічної орієнтації з настановою на вільну і розгорнуту сюжетну оповідь про екзистенціальні конфлікти людини [4, с. 488]. Але поет створив роман у віршах, а це, за визначенням, «ліро-епічний жанр, сюжетно розгорнута лірична оповідь у віршованій формі» [4, с. 496]. О. Пушкін же свій твір назвав «вільним романом», відмовляючись від будь-яких канонів та правил. У цьому він був близьким до романтиків. Однак, не відмовляючись від здобутків романтиків, він створював уже не романтичний, а перший російський реалістичний роман, де яскраво виявилися риси реалізму, а саме: зображення впливу середовища на людину; сприйняття особистості в соціально-історичному плані; достовірність зображення; змалювання типових героїв у типових обставинах; перенесення центру уваги на соціальну сферу; переважання епічного начала; психологізація всієї атмосфери твору, його предметно-емоційного світу (портрет, інтер'єр, пейзаж тощо) [10, с. 8].

Однією з найважливіших структурних ознак твору є образ автора, що дає підстави деяким дослідникам уважати його головним героєм твору. Безпосередня присутність автора в художній реальності твору власне і надає роману у віршах властивості ліричного роду, а настанова на оповідність зумовлює його епічність. Це, по-перше, відрізняє роман у віршах від віршованого роману, який, незважаючи на мовну форму, все ж залишається твором епічної орієнтації (хоча практично відрізнити ці дві жанрові модифікації досить важко), по-друге, зближує його з поемою, особливо ліричною. Але, на відміну від останньої, події в романі у віршах мають не епізодичний, а достатньо розгорнутий у сюжетному аспекті характер.

В організації художньої структури роману О. Пушкін використовує прийом «композиційних вершин», поміж якими розгортається дія [7, с. 17]. У «Євгенії Онєгіні» це – лист Тетяни, відповідь Онєгіна, дуель, лист Онєгіна, відповідь Тетяни. Ці «вершини» визначають симетричність композиції твору, обумовлюють розвиток сюжету. Для Пушкіна важливим є не сама подія, а її обумовленість, мотиви, які спричинили ті чи інші вчинки героїв. Наприклад, перед тим, як автор знайомить читачів із листом Тетяни, він детально змальовує умови життя героїні, її захоплення романами, очікування високого почуття. При цьому суттєве значення має опис середовища.

В основу «Євгенія Онєгіна» О. Пушкін поклав любовну фабулу. Тут знаходимо вплив системи байронівських поем: відчужений, загадковий, протиставлений світові герой, красуня героїня і певна сила, що стоїть на заваді щастю героїв. Але Пушкін естетично обігрує цю романтичну схему. По-перше,

у ролі романтичного героя виступає то Онегін, то Ленський, протягом розвитку сюжету вони змінюють свої ролі (то «избавитель», то «искуситель», то друг, то ворог). По-друге, тут дві героїні. По-третє, поступово Ольга і Ленський (створені за романтичними зразками) відходять на другий план, а на перший план виходять Тетяна і Онегін. У зображенні героїв роману «Євгеній Онегін» Пушкін нерідко використовує прийом прямої (авторської) та відображеної (герой у сприйнятті інших героїв) характеристики. Також сцена дуелі змальовується у характерному байронівському стилі. Пушкін підкреслює кожен крок, кожен жест героїв, звертає увагу на їхні обличчя, вираз очей, на блиск пістолетів, на тишу, посеред якої раптово лунає постріл [див. 9, с. 109].

Епіграфи відіграють досить значну роль у композиції творів двох письменників. «Паломництво Чайльд Гарольда» складається з окремих пісень, деяким із них передує епіграф, у якому міститься головна думка пісні, або виражається точка зору автора на події. Пушкін у «Євгенії Онегині» надав епіграфам значно більшого змісту, поклавши в основу байронівську систему епіграфів. До кожної глави свого роману він добирає епіграф, що слугує своєрідним ключем до глави.

Егоїзм та індивідуалізм Онегіна при розмові з Тетяною були задумані ще в епіграфі до роману: *«Проникнутый тщеславием, он обладал сверх того еще особенной гордостью, которая побуждает признаваться с одинаковым равнодушием как в своих добрых, так и дурных поступках, – следствие чувства превосходства, быть может мнимого»*. Епіграф до першої глави взятий із вірша П. В'яземського «Перший сніг» (1819), (у змісті якого О. Пушкін розгледів риси свого героя) – це розповідь про молодих людей свого часу, які радісно мчать на трійці по першому снігу [див.: 9, с. 94]. Обираючи для епіграфа вірші Вяземського, О. Пушкін спонукав читачів уважніше придивитися до свого героя і з'ясувати, як же жив Євгеній Онегін у молоді роки, яких душевних утрат він зазнав, у що вірив і що любив, що, врешті-решт, на нього чекало згодом.

Другій главі передує епіграф з Горация : *“O rus!...”*, у якого створюється умовно-літературний образ села: *«О, когда я увижу поля! И когда же смогу я то над писаньями древних, то в сладкой дремоте и лени наслаждаться вновь блаженным забвеньем жизни тревожной!»* [9, с. 97]. Усупереч очікуваному оспівуванню села в піднесено-романтичному плані, О. Пушкін у II главі виступив як реаліст, показавши справжнє обличчя села, під яким він розумів Росію, реальний трагізм життя людини того часу. Він відтворює протиріччя між традицією умовно-літературного образу села і реальною провінцією, в якій панували нищість, занепад моралі.

Епіграф до третьої глави взятий з поеми Мальфілатра «Нарцис, або Острів Венери»: *«Она была девушка, она была влюблена»*. У цих рядках підкреслюється романтична натура, закоханість Тетяни й водночас натякується на егоїзм, самозакоханість Онегіна, що опосередковано порівнюється з міфічним Нарцисом, який зневажив любов німфи Ехо, за що був покараний богинею кохання Афродітою.

До четвертої глави епіграф взято із книги Ж. Сталь «Роздуми про французьку революцію» (1818): «*Нравственность (мораль) – в природе верей*», в якій автор говорить про те, що мораль – основа життя людини й суспільства. Пушкін закликає поміркувати над мораллю свого часу, суспільства.

Епіграф до п'ятої глави – рядки з балади В. Жуковського «Світлана»: «*О, не знай сих страшных снов Ты, моя Светлана!*» – додаткова характеристика Тетяни, підкреслюється романтична натура героїні, а також міститься натяк на наступні страшні події, які відбудуться в романі – дуель і смерть Ленського. Перед приїздом гостей Тетяні наснився страшний сон із різними химерами, а під час іменин у домі Ларіних ці гротескні персонажі реально втілюються в образах сільських обивателів [див.: 9, с. 110-111]. Пушкін підкреслює, що позбавлений духовності світ є страшним сном для героїні, в якому вона змушена жити все своє життя.

Епіграф до шостої глави взятий з книги Ф. Петрарки «На життя мадонни Лаури»: «*Там, где дни облачны и кратки, Родится племя, которому умирать не больно*». Він набуває глибокого філософського звучання, змушуючи читачів замислитися над проблемою життя і смерті. Смерть Ленського показується не в романтичному вигляді, а в реальному, жахливому вигляді.

До сьомої глави автор узяв кілька епіграфів – це вірші про Москву І. Дмитрієва, Є. Баратинського, О. Грибоедова. Потрійний епіграф ще більше підкреслює неоднозначність і складність життя у зображенні Пушкіна, а також його власний погляд, не схожий на жодну з попередніх літературних традицій.

Восьмій главі «Євгенія Онегіна» О. Пушкіна передує епіграф, взятий із вірша Байрона "Fare Thee Well" («У добру путь»): *Fare thee well! and if for ever, Still for ever, fare thee well...* [11, с. 195]. («У добру путь, і якщо назавжди, то на все добре назавжди»; переклад наш. – В. Т.). Усі ці епіграфи виражають іронічне ставлення поета до романтичних образів та ситуацій, а зміст кожної глави переконує, що О. Пушкін, на відміну від Дж. Байрона, намагається досліджувати сутність реалій життя, а не їх романтичне забарвлення [7, с. 29].

«Паломництво Чайльд Гарольда» було першим значним твором Дж. Байрона. Якщо, на думку Белінського, «Байрон писав про Європу для Європи», то віршований роман О. Пушкіна започаткував нову російську поезію, нову російську літературу [10, с. 36-37].

Назва поеми «Паломництво Чайльд Гарольда» свідчить про те, що в центрі уваги автора – особистість, що було характерно для романтичних творів. Водночас у назві підкреслюється композиційний прийом твору – подорож, що дозволяє письменникові показати різні країни, а також глибини внутрішнього світу героя. Паломництво здійснює не тільки герой, а й сам автор. І автор, і герой здійснюють мандрівку у часі й просторі у пошуках високих ідеалів.

Дж. Байрон визначив свій твір як поему. Поема (грецьк. роіета – твір) – це ліричний, епічний, ліро-епічний твір, переважно віршований, у якому зображені значні події і яскраві характери [5, с. 556], це ліро-епічний літературний вид з настановою на тривалу віршовану оповідь [4, с. 423]. У «Паломництві Чайльд Гарольда» виявляються такі ознаки цього жанру, як поєднання ліричного та епічного планів, емоційність, задушевність оповіді,

показ плину почуттів і думок героя (ліризм), широта охоплення життя [3, с. 57]. Сам Дж. Байрон називав свій твір «людською поемою» на відміну від численних «божественних поем», які писали до нього і за його часів. З одного боку, у центрі уваги Дж. Байрона як романтика була людина з її внутрішнім світом, почуттями, бажаннями, пориваннями, а з іншого – письменник створював свою поему про все людство, оскільки в поемі ми знаходимо не лише опис Англії, а й нарис життя й духовної атмосфери всієї Європи того часу [8, с. 56].

Із появою «Паломництва Чайльд Гарольда» та інших творів Дж. Байрона в обіг увійшло поняття «байронічний герой» (котрий став утіленням духу епохи, тих настроїв, якими жило суспільство початку ХІХ ст.): розчарування у світі; нудьга (сплін) – основний духовний стан; протиставлення навколишньому середовищу, неможливість знайти своє місце в ньому; самозаглиблення, схильність до рефлексії; відчуття світової скорботи; протест проти неволі, духовної ницості, обмеженого існування; мрія про високі ідеали, чисті й світлі почуття, яких не знаходить у житті; самотність і відчуженість [8, с. 61]. Байронічний герой – песиміст, його розчарування у світі й ідеалах цього світу має тотальний характер. Однак сам Дж. Байрон, створивши героя, вступив у своєрідну полеміку з ним. І це доводить поема. У першій і заключній пісні її образ Гарольда менше цікавить поета, а в четвертій пісні автор взагалі розлучається з ним, перед читачем на першому плані постає сам автор.

У творі є кілька сюжетних ліній, що розвиваються відносно незалежно одна від одної, але загалом передають строкату картину людського буття. Розповідь про життя Чайльд Гарольда у світі, про його розваги і порожнє існування, кохання й розчарування, а потім про подорож країнами Європи переплітається з оповіддю автора про епохальні історичні події (Велику Французьку революцію, падіння Риму тощо), боротьбу європейських народів за незалежність, історію культури, інше. Однак, крім суто зовнішніх сюжетних ліній (нерідко не завершених, лише накреслених, адже історія людства знаходиться у вічному русі), важливу роль у поемі відіграє ліричний сюжет – розвиток думок і почуттів головного героя і самого автора, що надає творові особливої емоційної напруги, схвильованості, задушевності. Не тільки корабель Чайльд Гарольда вирушає у далеке плавання, але й сама душа героя блукає світом, прагнучи знайти сенс життя, втрачену гармонію, ідеали.

Широта охоплення людського буття у поемі досягається не тільки описами різних часових планів. Розповідаючи про свого героя, про себе, про все побачене й пережите, автор звертається і до сивої давнини (зокрема, до античності), і до недавнього минулого (подій Французької революції), і до сучасного життя (тогочасного суспільства, боротьби європейських народів за незалежність тощо). Крізь призму вчорашнього й сьогоднішнього поет зазирає у майбутнє, – тому поема містить і художні прогнози, застереження проти повторення людством колишніх помилок.

«Паломництво Чайльд Гарольда» включає в себе чотири пісні. Перші дві з них було написано під час подорожі Дж. Байрона 1809–1811 років до Іспанії, Португалії, Албанії, Туреччини, Греції. Завершив і видав їх у 1812 році в

Англії. Третю пісню поет написав у Швейцарії у 1816, а четверту – в Італії у 1817 році, вони відповідно вийшли друком у 1817 і 1818 роках. Кожна пісня відносно закінчена, має свій сюжет, настрій та ідею, але всі пісні об'єднує, по-перше, образ головного героя, що проходить шлях внутрішньої еволюції, по-друге, образ автора, котрий бере на себе не тільки роль спостерігача, а й дійової особи твору, філософа, що узагальнює і зводить в єдине ціле побачене, відчуте, пережите.

Між першими двома піснями «Паломництва Чайльд Гарольда» і третьою та четвертою є істотна різниця. На початку подорожі автор та його герой зовсім не такі, як наприкінці мандрівки (яка, взагалі-то, не завершується). У перших двох піснях вони виступають як дві складові суперечливої людської душі, проте їх не можна ототожнювати. Автор радше полемізує зі своїм героєм, ніж погоджується з ним. У перших двох піснях накреслені основні проблеми особистості, що привернули увагу Байрона-романтика: людина і натовп, людина і світ, людина і природа, людина й історія, людина і кохання, людина і культура, людина і її внутрішня сутність. У наступних двох піснях ці проблеми частково розв'язано, дещо узагальнено. Тому якщо в першій і другій піснях головною дійовою особою був Чайльд Гарольд, то в третій і четвертій на перший план виступає автор, котрий говорить вже не про свого героя, а від себе і для всього людства. Перші дві пісні насичені історичною конкретикою, реальними фактами із життя різних країн і народів, а друга і третя – філософсько-психологічними міркуваннями автора, його роздумами над сутністю людського буття.

Чайльд Гарольд чужий і самотній у цьому світі, незадоволений навколишньою дійсністю і собою. Він не знайшов в Англії ні високих ідеалів, ні внутрішньої гармонії. Його серце сповнилося тугою і сумом. Відчувши безмежну скорботу й неможливість існувати так далі, герой поеми вирішив здійснити подорож країнами Європи. Проте реальність, з якою зустрівся Чайльд Гарольд в інших країнах, виявилася так само похмурою. Про розуміння Дж. Байроном того, що духовна нищість, людське зло і насилля заповнили всі країни Європи, свідчить хоча б вибір ним першого епіграфа до поеми, взятого із книги Фужере де Монбронна «Космополіт, або Громадянин світу» (1753): «Світ нагадує книгу, і той, хто знає тільки свою країну, прочитав у ній лише першу сторінку. Я перегорнув їх досить багато, і всі визнав однаково поганими. Цей екзамен не минув безслідно. Я ненавидів свою батьківщину. Варварство інших народів, серед яких я жив, примирило мене з нею...» [1, с. 145]. Ці слова є ключовими до образу головного героя і до того образу світу, що він побачив.

Душевна драма, що розпочалася в першій пісні, поглиблюється в другій. Її відчуває і Чайльд Гарольд, і автор. Обидва вони бачать недосконалість світу. Обидва розчаровані й хворі на «сплін», скептицизм, протистоять натовпу. Однак у другій пісні розбіжності між автором та його героєм посилюються, що дає змогу поетові вести полеміку і з самим собою, і з усім своїм поколінням.

Третя пісня починається епіграфом з листа короля Прусії філософу і математику Д'Аламберу (1776): «Нехай це заняття змусить вас думати про інше; тільки воно і ще час здатні вас вилікувати», – у ній поет починає шукати

засобів лікування спліну, тут істотно змінюється сам образ автора. Замислюючись над вічним і тлінним, він відкриває для себе те, що є справді безсмертним, – мистецтво. Ця думка звучить ще на початку пісні, поглиблюючись далі. Мистецтво і душа в уяві Байрона-романтика невіддільні одне від одного [див.: 1, с. 291]. Душа автора немовби оживає у третій пісні: «Я грустный был, в душе печаль жила, теперь не то!» [1, с. 292]. Чайльд Гарольд так і не зумів подолати свою самотність, відчуженість, зневіру, тоді як автор, навпаки, відчув себе органічною часткою природи, всесвіту, історії, культури, всього людства. Чайльд Гарольд поступово відступає на другий план, стає менш цікавим авторові. Особистість самого поета виявилася багатшою й багатограннішою за його героя. Автор знайшов шлях до самого себе і світу: «Я в себе не замыкаюсь» [1, с. 230]. Він пізнав велич світу, створеного Богом, природу, історію, людство, дійшов висновку, що існують добродетель і щастя.

Четверта пісня – підсумок духовних пошуків поета. Його вже не цікавить Чайльд Гарольд, бо ліричний герой зупинився у внутрішньому розвитку. Але не припинився рух авторської думки, рух історії, рух всесвіту.

Фінал поеми відкритий. Твір завершується описом вічно мінливого моря, яке ніколи не спиняє свого руху. Так само ніколи не зупиняються у своєму розвитку людина, історія, культура, світ. У цьому вічному русі автор убачає запоруку майбутнього відродження людства.

Головний результат подорожі – це відкриття людини в людині, того, що її хвилює і чим живе її душа, тих проблем, що є у світі, і загальнолюдських ідеалів, що рухають життя.

Отже, у поемі «Паломництво Чайльд Гарольда» поєднуються два плани – конкретний (особистісний) і загальний (універсальний), що дає змогу вести розмову водночас і про складне й суперечливе життя окремої людини, і про духовно-історичні проблеми всього людства. За жанровими особливостями поема належить до ліро-епічних творів, новаторство якого виявилось у формі щоденника ліричного героя, у рефлексії (самозаглибленні, самоаналізі, самоспогляданні) героя та автора, а також у поєднанні історичного, філософського та психологічного планів. «Паломництво Чайльд Гарольда» Дж. Байрона має просту композицію, твір не перевантажений героями, автор акцентує увагу на внутрішніх проблемах та переживаннях Чайльд Гарольда.

У романі О. Пушкіна «Євгеній Онегін» доповнена та ускладнена композиційна система, є декілька сюжетних ліній, багато головних героїв, дія відбувається протягом значного проміжку часу, жанр твору – роман у віршах, «вільний роман», як назвав його сам автор.

Бібліографічні посилання

1. **Байрон Д. Г.** Паломничество Чайльд Гарольда: [Текст] / Джордж Гордон Байрон. – М.: Просвещение, 1989. – 320 с.
2. **Белинский В. Г.** Сочинения Александра Пушкина: [Текст] / В.Г. Белинский // Избр. лит.-критич. ст. – М.: Наука, 1976. – С. 33-72.
3. **Лагунов А. И.** Джордж Гордон Байрон: [Текст]. – Х.: Ранок, 2003. – 64 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства: [Текст] / Ред. А. Волков. – Чернівці: Золоті литаври, 2001. – 636 с.

5. Літературознавчий словник-довідник: [Текст] / Ред.-упоряд. Р. Т. Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. – К.: Академія, 1997. – 752 с.
6. **Лотман Ю. М.** Роман А. С. Пушкина «Евгений Онегин»: комент.: пособ. для учителя: [Текст] / Ю.М. Лотман. – Л.: Просвещение, 1980.– 416 с.
7. **Ніколенко О. М.** Байрон і Пушкін: [Текст] / О.М. Ніколенко // Полт. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Зб. наук. праць. Вип. 1(40). – Сер. Філолог. науки. – Полтава, 2005. – С. 13-38.
8. **Ніколенко О. М.** Вивчення зарубіжної літератури. 9 клас.: Календар. плани. Розроб. уроків. Метод. поради. Дидакт. матеріали. Ч. 2: [Текст] / О. М. Ніколенко. – Х.: Ранок, 2003. – С. 41-62.
9. Основні тенденції розвитку літератури ХІХ століття: [Текст] / О. М. Ніколенко, В. І. Мацапура, Н. В. Хоменко // Зарубіжна література ХІХ ст. – К.: Академія, 1999. – С.5-14.
10. **Пушкін А. С.** Избранные произведения: В 2 т. Т. 2: [Текст]. – М.: Мол. гвардия, 1970. – 479 с.
11. Selections from Вугон: [Текст] / Сост. и предисл. Р. М. Самарина; послеслов. и комент. Н. М. Демуровой. – М.: Progress publishers, 1979. – 520 p.

Надійшла до редколегії 22.05.2009.

УДК 82.091

С. А. Тузков, И. В. Тузкова

Кировоград

НИКОЛАЙ ГОГОЛЬ И ЭДГАР ПО:

об истоках современной литературы жанра horror

Досліджується екзистенціальний дискурс новел Е. По «Маска Червоної Смерті» та М. Гоголя «Вий», герої яких опиняються у «межовій ситуації», пов'язаній зі страхом смерті.

Ключові слова: екзистенціальний дискурс, страх смерті, порівняльний аналіз, художній простір, художній час, готична традиція.

Исследуется экзистенциальный дискурс новелл Э. По «Маска Красной Смерти» и Н. Гоголя «Вий», герои которых оказываются в «пограничной ситуации», связанной со страхом смерти.

Ключевые слова: экзистенциальный дискурс, страх смерти, сравнительный анализ, художественное пространство, художественное время, готическая традиция.

Existential discourse of the novels by E. Poe "The Masque of the Red Death" and N. Gogol "Viy" the characters of which find themselves in "frontier situation" connected with the fear of death is examined.

Key words: existential discourse, fear of death, comparative analysis, artistic space, artistic time, gothic tradition.

Цель нашей статьи – попытаться сопоставить одну из лучших новелл Э. По «Маска Красной Смерти» (The Masque of the Red Death), впервые опубликованную в мае 1842 года, и не менее знаменитую новеллу Н. Гоголя «Вий», которая вошла в его сборник «Миргород», вышедший в 1835 году. Свой анализ мы намерены построить, опираясь на эстетику экзистенциализма, не забывая, разумеется, о том, что и Э. По, и Н. Гоголь, прежде всего, романтики: их объединяет традиция Гофмана. Вообще, линия Гофман – По – Гоголь заслуживает отдельного разговора и, безусловно, найдётся исследователь, который рассмотрит творчество этих писателей во взаимосвязи. Нас же интересуют лишь два произведения, анализ которых (даже самый